

РЕГІОНАЛЬНІ МЕГАУНІВЕРСИТЕТИ: СЦЕНАРІЇ МАЙБУТНЬОГО В НАЦІОНАЛЬНОМУ І СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ

Мінаєв О.А., Анопрієнко О.Я.

Донецький державний технічний університет, Донецьк, Україна
e-mail: anoprien@cs.dgtu.donetsk.ua

Ключові слова: Мегауніверситети, Парадигми освіти, Дистантна освіта.

Резюме. *Постіндустріальне інформаційне суспільство неминуче породжує ідеал загальної вищої освіти, суть якого полягає в повній демократизації доступу до знань і надання можливості практично всім бажаючим в отриманні максимально повної освіти. Технічною основою переходу до нової парадигми є глобальна інфраструктура Інтернет. Вона ж, фактично, нарівні з масовою комп'ютеризацією є і головною причиною переходу до загальної вищої освіти. Найбільш адекватною відповіддю на новий виклик можуть стати так звані мегауніверситети, основою формування і розвитку яких є різні форми дистантної освіти. Завдяки новим технологіям мегауніверситети можуть стати в найближчому майбутньому найбільш економічним і ефективним типом вищих учбових закладів. Основою освіти майбутнього може стати своєрідна дистантно-традиційна форма, що буде реалізацією на якісно новому етапі очно-заочного навчання. Саме на цій основі найбільш ймовірно формування регіональних мегауніверситетів.*

---

1 Вступ

Вступ в інформаційне суспільство неминуче веде за собою і корінну зміну освітньої парадигми, суть якої полягає в переході від ідеалу загальної середньої освіти до ідеалу загальної вищої освіти. Найбільш адекватною відповіддю на новий виклик можуть стати так звані мегауніверситети, основою формування і розвитку яких є різні форми дистантної освіти. Завдяки новим технологіям мегауніверситети можуть стати в найближчому майбутньому **найбільш економічним і ефективним** типом вищих учбових закладів. Основою освіти майбутнього може стати своєрідна **дистантно-традиційна** форма, що буде реалізацією на якісно новому етапі очно-заочного навчання. Саме на цій основі найбільш ймовірно формування **регіональних мегауніверситетів**, які дозволять вже в найближчому майбутньому практично забезпечити право на вищу освіту всім громадянам України.

2 Зміна парадигм в освіті

Ідеал **загальної письменності** уперше сформувався ще в доіндустріальну епоху і із змінним успіхом в різні часи і в різних країнах поступово втілювався в життя, ставши в більшій або меншій мірі реальністю з початком масового поширення друкарської книги. Для аграрного суспільства уміння читати Біблію і календар було для більшості населення цілком достатнім.

Індустріальне суспільство породило ідеал **загальної середньої освіти**, необхідної для грамотної експлуатації різноманітних машин і механізмів різної міри складності. Базове знання фізики, хімії, математики стає в зв'язку з цим нормою для більшості населення.

Постіндустріальне інформаційне суспільство неминуче породжує ідеал **загальної вищої освіти**, суть якого полягає в повній демократизації доступу до знань і надання можливості практично всім бажаючим в отриманні максимально повної освіти. Технічною основою переходу до нової парадигми є глобальна інфраструктура Інтернет. Вона ж, фактично, нарівні з масовою комп'ютеризацією є і головною причиною переходу до загальної вищої освіти.

3 Мегауніверситети

Найбільш яскравим виявом тенденції поступового переходу до загальної вищої освіти стала **поява мегауніверситетів з щорічним набором** на рівні від 20-ти тисяч до 100 тисяч чоловік в Китаї, Великобританії, Індії, Індонезії і інших країнах.

Початок явищу був встановлений в 1996 році, коли віце-голова Відкритого університету, сер Джон Деніелс, проголосив ідею "мегауніверситетів". По його визначенню, це учбові закладу майбутнього, в яких дистанційно вчиться більше за сотню тисяч студентів з всього світу. Ця ідея істотно відрізняється від принципів, на яких будується більшість віртуальних університетів США, що з'явилися до цього часу, займатися в яких можуть, в більшості випадків, тільки жителі цих країн. Однак, як це не парадоксальне, мегауніверситети, швидше усього не замінять собою різні національні університети, а істотно доповнять їх і породять, можливо, вельми специфічну форму освітніх установ: **регіональні мегауніверситети**.

Завдяки новим технологіям мегауніверситети можуть стати в майбутньому найбільш економічним і ефективним типом вищих учбових закладів. При цьому структура вищої освіти в майбутньому може стати наступною: основна спеціальність, отримана в найближчому вузі в режимі дистантно-традиційної **освіти** в поєднанні з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями, отриманими в режимі повної дистантної освіти в різний час і в різних вузах світу.

Основою освіти майбутнього може стати дистантно-традиційна форма, що буде реалізацією на якісно новому етапі свого роду очно-заочної форми. І саме на цій основі найбільш ймовірно формування **регіональних мегауніверситетів**. Враховуючи сучасну практику утворення і функціонування мегауніверситетів, використання визначення «регіональний» в даному контексті може показатися декілька парадоксальним. Однак дане словосполучення є, мабуть, найбільш адекватним визначенням тих ведучих регіональних вузів, які зберігши за собою основну відповідальність за підготовку в регіоні кадрів вищої кваліфікації, в той же час істотно розширяють контингент своїх студентів і досягнуть мегауніверситетських масштабів.

Враховуючи інтернаціональний по суті характер інженерної освіти і наростаючий в світі дефіцит інженерних кадрів, особливо в області нових інформаційних технологій, максимум шансів придбати статус регіональних мегауніверситетів мають ведучі технічні університети України. Саме технічні університети мають для цього і максимальний потенціал технологічного розвитку, без якого формування сучасного мегауніверситету представляється неможливим. При цьому передбачається також інтенсивний розвиток таких структур як технопарки і бізнес-інкубатори, які в синтезі з відповідними освітніми програмами можуть стати одним з найважливіших елементів регіонального розвитку.

Можливі сценарії формування регіональних мегауніверситетів:

1. **Централізовано** на урядовому рівні при умові достатнього державного фінансування.
2. **Стихійно** на основі кон'юнктури ринку.
3. **Асоціативно** на основі спільного створення і використання різних видів освітніх і інших ресурсів, в тому числі освітніх комп'ютерних мереж.

Останній варіант представляється найбільш реальним і ефективним. Однак не можна відкидати і інші сценарії, які можливо тільки разом, в гармонійному поєднанні приведуть до бажаного результату.

Потрібно також зазначити, що при будь-якому сценарії розвитку принципове значення буде мати розвиток мережевої інформаційної інфраструктури освітнього характеру, основи якої закладені у вигляді Української науково-освітньої мережі URAN [2].

4 Дистантна освіта - основа мегауніверситетів

Дистанційна або дистантна освіта (ДО) є найбільш адекватною відповіддю на той виклик, який нам кидає життя. В останні десятиріччя час немов згустився: у деяких областях прикладних дисциплін біля 80% всіх накопичених людством знань отримано в останні 25-30 років. Конкуренція ж на ринку труда надзвичайно швидко посилюється. Знайомство з останніми концепціями і досягненнями наукової думки стає для самих різних категорій професіоналів життєво необхідною задачею. Наприклад, в США багато які штати просто зобов'язують вчителів, бухгалтерів і працівників деяких інших спеціальностей безперервно професійно удосконалюватися. Все частіше кажуть про те, що навчання доцільно розглядати як постійний процес, а не як щось таке, що завершилося багато років тому отриманням диплома.

Останнім часом поновилися дискусії про пріоритетність створення ДО. За першість борються NTV - національний технологічний університет (США) і OU - Відкритий університет (Великобританія). Багато хто затверджує також, що багато в чому вони перейняли ідею звичної нам національної заочної освіти. Кількість і різноманітність варіантів організації ДО до теперішнього часу досить, щоб провести узагальнення і їх класифікацію: вони діляться на державні і недержавні, просуваючі освітні послуги на вітчизняний ринок і навпаки, з переважно гуманітарним напрямом або технічним. Окремий клас складають корпоративні системи ДО, призначені для підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації персоналу підприємств і організацій. Кажучи про майбутнє, можна впевнено затверджувати, що ДО в різних його формах і виявах має шанси стати в найближчому майбутньому головною формою освіти на Землі.

Однак не можна відкидати і те, що в самих престижних університетах світу існує стійка опозиція дистанційному навчанню як повноцінній заміні традиційної очної форми. Вони не поспішають запускати повністю дистанційні програми. Справа в тому, що проблеми починаються з самого основного - ідентифікації студента. Хто сидить за персональним комп'ютером і здає екзамен - сам студент або його приятель-відмінник - перевірити поки неможливо. Тому дистанційні програми часто включають в себе і обов'язкову очну сесію, в ході якої студенти на місці здають екзамени - не віртуально, а насправді. Загалом можна сказати, що всі згадані проблеми є переборними і існують різні варіанти їх рішення, найбільш ефективним з яких є дистантно-традиційна форма освіти.

За рубежом зараз відбувається колосальна трансформація системи освіти і навчання в зв'язку з впровадженням нових технологій і інформатизацією суспільства. Передусім, це виражається в тому, що багато які традиційні учбові програми стають доступні і в формі ДО. Зрозуміти значення дистанційної освіти допомагають деякі наочні факти. Наприклад, в США тільки 15 млн. університетських місць, а останні дослідження показують, що біля 100 млн. людей хотіли б продовжити свою освіту. У Китаї те ж співвідношення: 5 млн. на 80 млн. Ми не маємо в своєму розпорядженні точні дані по Україні, але хороших учбових закладів в порівнянні з числом бажаючих вчитися в них вже явно недостатньо.

5 Висновки

Ясно головне: дистанційна освіта - це шанс вчитися для всіх, без кордонів, незважаючи на відстані, не покидаючи будинку, але прагнучи до самих престижних дипломів. А однієї з основних форм використання дистантної освіти для поступового переходу до ідеалу загальної вищої освіти стануть, швидше усього, мегауніверситети, серед яких гідне місце можуть зайняти і майбутні регіональні мегауніверситети.

Перелік літератури

- [1] Л. Преждо, *Використання дистанційних технологій*. Бізнес-інформ (1998), №20.
- [2] Б. Патон, М. Згуровський, Ю. Якименко, *Стан і перспективи розвитку національної телекомунікаційної академічної мережі*. Нарада експертів країн СНД, Центральної і Східної Європи з питань міжнародної співпраці в області застосування інформаційних і комунікаційних технологій в освіті. Київ, 12-13 квітня 1999 р. (1999), с.25-34.
- [3] М. Згуровський, *Розвиток інформаційних технологій в освіті в Україні*. Нарада експертів країн СНД, Центральної і Східної Європи з питань міжнародної співпраці в області застосування інформаційних і комунікаційних технологій в освіті. Київ, 12-13 квітня 1999 р. (1999), с.13-24.